ДВА МОРОЗИ

(З народного поля)

Ой гуляли в полі два морози,
Два морози, два рідненьких брати.
Брат старіший звався Ніс Червоний,
А молодший — Синій Ніс на ймення.
Ой гуляють в полі два морози,
Поле чисте в кригу зодягають.
І говорить менший так до брата:
— Ой, мій братику, Червоний Носе!
Як би нам з тобою тут погратись,
Поморозити людей і звіра?
Відмовля йому мороз старіший:
— Брате мій, морозе, Синій Носе!
Якщо, брате, хочеш ти погратись.
Хочеш ти людей, звірів морозить,
То не в полі треба нам гуляти:
Поле чисте снігом скрізь укрило,
Всі шляхи позамітало в полі,
Не проїде тут ніхто, не пройде.
Краще в темний ліс мерщій ходімо!
Хоч не так просторо там гуляти,
Так же втіхи буде нам багато:
Там і люде проїздять частіше,
А що звіру — хижого усюди
В лісі ми зустрінемо без ліку:
Буде там кому, морозе брате,
До схочу зморозити все тіло,
Зупинити кров гарячу в жилах,
Задавить дихання тепле в горлі
І з живого — криги шмат зробити.
І послухався молодший брата —
Вдвох побігли в темний ліс морози;

Віжучи, ще й граються морози:
На одній нозі стрибають жваво,
По дубках тріщать та по осиках,
Аж старий дубняк гуде та стогне
І риплять осики молоденькі.
Як стрибнуть по снігові м'якому,—
Крижана кора стає на йому;
Де билиноньку з-під снігу видко,—
Подмухнуть на неї два морози,—
У срібло її неначе вдягнуть.
Ось вони і чують: в темнім лісі
Задзвенів близенько й гучно дзвоник,
І в багатих санках пан пихатий
Надбіга на огирях стрибучих.
На йому кожух ведмежий добрий,
Ще і теплая лисича шапка,
Вовчі чоботи на ноги взуто.
Другим же шляхом ріжнаті прості
По снігу риплять собі санчата,—
То мужик у ліс по дрова їде:
На йому кожух — на латі лата,
Шапка в його вся в дірках, старенька,
Вітром буйним шапка та підбита:
Як повіє, так і провіває;
Шкарбани — не чоботи узуті,
Та ще й ті роти пороззявляли.
Синій Ніс мороз тоді і каже:
— Ну, кому ж за ким тепер нам бігти?
Я б хотів за мужиком побігти,
Бо його скоріше я дошкулю;
На йому кожух в дірках та в латах,
Шапка вітром в мужика підбита,
Шкарбани — не чоботи узуті,
Та ще й ті роти пороззявляли.
Ти ж дужчіший,— то візьми ти пана.

Бо на йому — глянь! — кожух ведмежий
Ще і теплая лисича шапка
І лисича в його шапка тепла,
Вовчі чоботи на ноги взуті —
Не подужаю його я зроду!
Усміхнувсь мороз тоді старіший
(Він морозив вже багато всяких,
Тим і знав, кого дошкулить важче),
Усміхнувсь Червоний Ніс та й каже:
— Молодий ти, братику морозе.
Молодий ти,— каже,— ще невчений!
Ну, та хай вже буде так, як хочеш:
Ти біжи за мужиком убогим,
Я за паном побіжу скоріше.
Прощавай, морозе Синій Носе!
— Прощавай і ти! — йому той каже,
Засвистіли, гупнули, побігли.

От вже сонечко зайшло за лісом,
Погасає день короткий, зимній...
І тоді ізнов у чистім полі
Ізійшлись докупи два морози,
Два морози, два рідненькі брати.
І зустрілись, почали питатись,
Хто награтись за день зміг найкраще,
Поморозить зміг хто дошкульніше?
От і каже більшому молодший:
— Попохекав, мабуть, коло пана,
Поки ти дошкулить зміг хоч трохи!
Та й не диво ж: навдягав одежі
Скрізь такої, що і не пролізеш:
Де вже там його тобі дошкулить!
Засміявсь тоді мороз старіший,
Бо не вперше він уже морозив,
Засміявся він тоді та й каже:

— Ой, морозе, Синій Носе, брате!
Молодий ти, братику, невчений!
Так його допік я і дошкулив,
Що півдня він грітиметься в хаті,
Та і то ще хто й зна, чи одійде.
Здивувавсь тоді мороз молодший:
— А кожух та чоботи, та шапка!
Чи вони тебе і не спинили?
Відмовля йому старіший знову:
— Та хіба ж від мене те пособить?
Я заліз до його і в кожуха,
І у шапку, й в чоботи у вовчі,
Та й почав без жалю дошкуляти.
Він вже й мнеться у кожусі, й гнеться,
І ховається у тепле хутро,
Часом крекче, а то й стогне часом,
Або, міцно загорнувшись, тихо
Він сидить, не ворухнеться й трохи,—
Мабуть, дума, що його покину,
Якщо він сидітиме тихенько.
А мені ще й краще дошкуляти!
А мені цього ж то тільки й треба!
Заходивсь я коло його добре...
І вже випустив його у хату
Тільки-тільки що живого трохи,—
Буде згадувать мене довіку!
Ну, а ти з своїм же як? награвся?
Аж зітхнув мороз молодший тяжко:
— Ох, мій брате, мій Червоний Носе!
Правду ти казав мені дурному:
Молодий мороз я і невчений!
Мужика я думав заморозить,
Аж воно інакше діло склалось:
Ще й мені він ребра поломачив.
— Як же це? — питається старіший.

— Ох, та так... Мужик по дрова їхав;
Ну, й почав був я ще на дорозі
Дошкулять його таки гарненько
Тільки він мене і не злякався,
А ще й лається усяким словом;
"От, такий-сякий мороз цей!" — каже.
Злість мене за серце ухопила:
Я почав його щипать, шпигати
Іще дужче крізь кожух той драний
І крізь шапку у дірках стареньку,
Крізь ті чоботи, що пальці видко.
Та не довго я втішавсь і грався...
Ось приїхав він, розпріг коняку,
За сокиру взявся, щоб рубати.
Ось тепер (така моя, бач, думка!)
Я його дошкулю ще дужчіше!
І заліз до його під кожух я,
І почав шпигати та щипати.
А мужик сокирою махає
Та рубає дрова безупинно,
Аж тріски летять навкруг од його.
Бачу я — не можна вже сидіти,
І утік мерщій я з-під кожуха.
Виліз я та й думаю-гадаю:
Як би так, щоб ще його дошкулить?
А мужик і не вважа на мене:
Де б хоч трохи мерзнути у лісі,
А йому ще так, бач, душно стало,
Що узяв, кожух із себе скинув
І в самій сорочці вже рубає.
Як побачив, так тоді й зрадів я:
— Підожди ж, мій голубе! — кажу я,-
Я тобі тепер накою лиха!
Був кожух увесь од поту мокрий,—
Я й заліз у його, аж у вовну

Й заморозив так, що він зробився,
Наче дошка та тверда дубова —
Покуштуй лиш, одягай, мужиче!
Доробив мужик свою роботу,
Підійшов тоді він до кожуха,
Я ж радію без кінця й без краю:
Ось коли вже, думка, навтішаюсь!
Як побачив же мужик кожуха,
Як почав же лаять на всі боки
Він мене тоді усяким словом!
Та й не сам тут я здобувся лайки,—
Він і батька, й матір не покинув,
І дідів, і прадідів уславив,—
Всіх зганьбив мужик, дітей, онуків!
Ну, а я собі таки гадаю:
"Лайся, лайся, скільки хочеш, дурню,
А мене не виженеш, хоч лусни!"
Так не хитре ж те мужиче плем'я!
Хоч налаяв на всі боки тяжко,
Так йому ж було ще лайки мало:
Як ухопить він дрючину довгу
Та сучковату й товстючу дуже,
Як почне дубасити кожуха!..
Б'є та й б'є, мене ж ще дужче лає!
Ох, дізнав я там тяжкого лиха!
Тут мені давно б уже тікати,
Так у вовні ж я заплутавсь дуже
І ніяк я видертись не зможу.
А мужик лупцює та й лупцює,
Б'є мене без жалю, як улучить,
Та ще й каже, сміючися з мене:
"От, дурний мороз десь взявсь у біса:
Мужика схотілось заморозить!.."
Ледве, ледве викрутивсь од його
І утік потерзаний, побитий...

Ох і знаю ж я тепер навіки,
Як тих клятих мужиків займати:
Досі ще увесь як перебитий!..